

meer. Dit echter is de fatale schuld van de Thorbeckianen: zij stelden het census-minimum, waartegen het kiesrecht verkrijgbaar was, zo hoog, dat al deze merendeels in bescheiden welstand levende kleine burgers ervan uitgesloten bleven. In 1860 telde Rotterdam op 106 duizend zielen nog maar ruim 1900 kiezers voor de Staten-Generaal en waren er verscheiden kleine gemeenten, die er niet één rijk waren. Wij hebben de openhartige Sam van Houten al horen spreken van vijf zesde of zelfs zes zevende deel der bevolking, dat het kiesrecht miste; gezien deze cijfers, zal het nog wel groter geweest zijn. Was de wetgever in dezen minder bekrompen geweest, dan zou er niet zo gemakkelijk een nieuwe regentenkaste, een plutocratie, ontstaan zijn en was de regering misschien wat vroeger aan sociale politiek gaan doen.

Het was echter niet in de eerste plaats die grote middengroep van sobere kleine burgers, waarvoor de 'radicalen' in het krijt traden. Hun ijver gold vooral de zogenaamde vierde stand, de klasse der 'huipen' om een naam te gebruiken, die specifiek Rotterdams lijkt ⁷⁰). De auteur van de 'Physiologie', die beneden de kaste der fatsoenlijken in afdalende lijn Jannen, Pieten en Huipen onderscheidt, zegt van de laatsten, dat zij 'den overgang daarstellen van den mens tot het redeloze vee' ⁷¹). Cynisch als deze typering is, past zij bij allerlei uitspraken van de besten der radicale journalisten, die wij immers hoorden gewagen van 'hottentotse onverschilheid' en 'door verbastering ontstane stomtheid'. De regeneratie der Huipen zou een werk van lange adem en van veel geduld blijken. De meeste radicalen konden dat geduld niet opbrengen. Soms dook hun uit deernis geboren wanhoop onder in het cynisme van een wrede vivisectie. Dit bewijzen de Physiologieën, maar ook een vroege sociale roman over 'De verborgenheden van Amsterdam', in 1841 gepubliceerd door Jan de Vries ⁷²), een toen nog pas twee-en-twintigjarige navolger van Eugène Sue en Victor Hugo. Misschien is het boek voor de tijdgenoten een openbaring geweest; het had ook zijn litteraire verdiensten.

Geen van deze twee kwaliteiten durf ik toekennen aan een bijna veertig jaar jongere Rotterdamse prestatie: de roman in twee delen 'Rotterdam bij dag en bij nacht; lotgevallen eener Rotterdamsche familie door Benjamin', waarvan ik de kennismaking dank aan een artikel van Roterodamums voorzitter ⁷³). Ik moet nochtans bekennen, dat deze kennismaking geen onverdeeld genoegen bleek,